

УДК 373.21:37.011.3-051:81'243

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.5.4>**Марина НАУМЕНКО***аспірант кафедри дошкільної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, бульвар Ігоря Шамо, 18/2, м. Київ, Україна, 02154***ORCID:** 0000-0001-8927-4427

Бібліографічний опис статті: Науменко, М. (2025). Формування комунікативної компетентності дітей шостого року життя: критерії, показники та рівні. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 5, 26–32, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.5.4>

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ: КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ

У статті розкрито теоретико-методологічні засади формування комунікативної компетентності дітей шостого року життя в контексті сучасних соціокультурних і освітніх викликів. Актуальність дослідження зумовлена потребою підвищення ефективності мовленнєвого розвитку дітей у період воєнного та суспільно-політичного напруження, коли здатність до діалогу, порозуміння і конструктивної взаємодії набуває особливого значення. Здійснено аналіз психолого-педагогічних і лінгводидактичних підходів до вивчення феномену комунікативної компетентності, її структурних компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості. Виокремлено чотири взаємопов'язані компоненти комунікативної компетентності: мовленнєвий, соціально-комунікативний, когнітивно-діяльнісний та емоційно-ціннісний. У межах кожного визначено відповідні критерії та показники, що відображають рівень володіння дитиною лексико-граматичними засобами мови, здатність до діалогу, аргументації, соціальної взаємодії, емоційного реагування. Запропоновано п'ятирівневу шкалу оцінювання сформованості комунікативної компетентності (початковий, нижче середнього, середній, вище середнього, високий), що дає змогу здійснювати більш диференційований моніторинг розвитку дітей. Обґрунтовано важливість урахування феномену *child-directed communication*, діалогічної взаємодії та впливу цифрового середовища на мовленнєво-комунікативний розвиток. Отримані результати можуть бути використані педагогами для діагностики та планування освітньої взаємодії, спрямованої на формування ефективної комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти..

Ключові слова: комунікативна компетентність, діти шостого року життя, мовленнєвий розвиток, критерії, показники, рівні, дошкільна освіта, проектна діяльність.

Maryna NAUMENKO*Postgraduate Student at the Department of Preschool Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Igor Shamo Boulevard, 18/2, Kyiv, Ukraine, 02154***ORCID:** 0000-0001-8927-4427

To cite this article: Naumenko, M. (2025). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti ditei shostoho roku zhyttia: kryterii, pokaznyky ta rivni [Formation of communicative competence in six-year-old children: criteria, indicators, and levels]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 5, 26–32, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.5.4>

FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF SIX-YEAR-OLD CHILDREN: CRITERIA, INDICATORS, AND LEVELS

The article substantiates the theoretical and methodological foundations for developing communicative competence in six-year-old children in the context of modern sociocultural and educational challenges. The relevance of the research is determined by the need to enhance children's speech and communication development in conditions of war and social crisis, when the ability to engage in dialogue and constructive interaction becomes crucial. The study analyzes psychological, pedagogical, and linguodidactic approaches to the phenomenon of communicative competence, defining its structure, criteria, indicators, and levels. Four interrelated components are identified: linguistic, social-communicative, cognitive-activity, and emotional-value. For each component, corresponding criteria and indicators are proposed, reflecting the child's ability to use lexical and grammatical means, maintain dialogue, argue, interact socially, and respond emotionally. A five-level scale of communicative competence formation (initial, below average, average, above average,

high) is presented to enable more differentiated assessment and monitoring of children's development. The importance of considering child-directed communication, dialogic classroom talk, and the influence of digital environments on children's speech and communication skills is emphasized. The proposed criteria and levels provide educators with a practical tool for diagnosing and fostering communicative competence in preschoolers in line with the requirements of the State Standard of Preschool Education of Ukraine.

Key words: communicative competence, six-year-old children, speech development, criteria, indicators, levels, preschool education, project-based learning.

Актуальність проблеми. В умовах війни і суспільно-політичної кризи у світі здатність вести діалог, домовлятися та здійснювати якісну і ефективну комунікацію є дуже важливою. Кожна країна має дбати про мир і благополуччя для свого народу, тому актуальність проблеми визначена реаліями сьогодення. Сучасна система дошкільної освіти України спрямована на формування компетентної, ініціативної, комунікативно активної особистості, що здатна до ефективної взаємодії в соціумі. На законодавчому рівні Державним стандартом дошкільної освіти визначено комунікативну компетентність, як одну з наскрізних компетентностей, що забезпечують готовність дитини до школи та життя. Технологічний прогрес та низка інших чинників зумовлюють потребу змінювати підходи до освіти дітей дошкільного віку, зокрема і до мовленнєвого розвитку дітей у контексті компетентнісного підходу та діяльнісно-орієнтованої освіти, що відображено в Концепції Нової української школи (2016) і Стратегії розвитку освіти України на 2022–2032 роки. Важливе значення має інтеграція мовленнєво-комунікативного розвитку в різних освітніх напрямках засобом проектної діяльності, яка дозволяє реалізувати таку інтеграцію в різних видах освітньої взаємодії через активну міжособистісну співпрацю, спільне обговорення ідей, висування пропозицій, аргументацію, узгодження рішень.

У практиці дошкільної освіти в Україні спостерігається суперечність між нормативними вимогами до сформованості комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку та фактичним рівнем її розвитку, що часто залишається фрагментарним, ситуативним, недостатньо усвідомленим, а це в свою чергу, зумовлює потребу в уточненні критеріїв, показників і рівнів сформованості комунікативної компетентності, які б дозволили педагогам здійснювати цілеспрямовану діагностику та формування цього утворення у дітей шостого року життя, базуючись на реаліях сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи мовленнєвої соціалізації базуються на концепціях, що розглядають мову як ключовий засіб формування особистості в соціокультурному середовищі. Крім того, сучасна теорія соціалізації підкреслює її комплексний характер, що включає процеси активного засвоєння соціальних ролей, норм і цінностей через різноманітні інститути та впливи, з активним залученням особистості у взаємодію та спілкування в межах різних соціальних структур. Для наукового осмислення даного явища важливо враховувати, що в межах мовленнєвої соціалізації особистість формує свої комунікативні навички, що є складовою її ідентичності та соціальної компетентності, розглядаючи мову як інтегративний засіб взаємодії в соціумі (De León, L., & García-Sánchez, I. M., 2021).

У контексті дослідження формування комунікативної компетентності у дітей шостого року життя варто приділити увагу такому феномену як child-directed communication, що характеризується специфічними мовленнєвими особливостями та підвищеною залученістю дорослих у процес спілкування з дитиною і суттєво впливає на розвиток мовних і соціальних навичок. Комунікація спрямована на дитину (child-directed communication) характеризується підвищеним тоном, експресивною інтонацією, уповільненим темпом мовлення та спрощеною лексикою, що сприяє зосередженню уваги дитини і полегшує засвоєння мови. Підкреслюється, що важливу роль відіграє саме оточуюче дитину комунікативне середовище (Schick, J., Fryns, C., Wegdell, F., Laporte, M., Zuberbühler, K., van Schaik, C. P., Townsend, S. W., & Stoll, S., 2022).

Важливо також звернути увагу на значущість діалогічної взаємодії в групах дітей дошкільного віку, а саме результати дослідження щодо впливу діалогу в групі дошкільників на мовні навички та соціальну компетентність (Van der Wilt, F., Bouwer, R. & Van der Veen, C., 2022) виявили,

що залучення дітей віком 4–7 років до діалогічних розмов у групі підтримує їхню усну комунікативну компетентність (здатність ефективно та доречно використовувати мову в соціальних ситуаціях) (Van der Veen, de Mey та ін., 2017).

Одним з важливих аспектів дослідження окресленої проблеми у світі є вплив використання гаджетів дітьми раннього віку на мовленнєвий і комунікативний розвиток у дошкільному віці в подальшому. Дослідження показують, що збільшення часу, який діти проводять перед екранами пов'язане з погіршенням розвитку мовленнєвих навичок, зокрема лексичних і загальних мовних здібностей. Особливо негативним є вплив самостійного використання екранного часу дітьми, а також високого рівня використання екранів матерями, що значно знижує кількість мовленнєвої взаємодії, необхідної для формування ефективної комунікативної компетентності у ранньому віці (Mustonen, R., Toorpa, R., & Stolt, S., 2022).

Комунікативна компетентність та особливості її формування у дітей дошкільного віку є об'єктом дослідження і сучасних українських науковців А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик, І. Луценко., Т. Піроженко та інших (Богуш А., 2000; Гавриш Н., 2002; Котик Т., 2005; Луценко І., 2013; Піроженко Т., 2006).

У сучасній українській педагогіці значна увага приділяється компетентнісному підходу до розвитку мовлення (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021; Гавриш Н., 2002; Максимова О., 2016; Пасічніченко А., 2020). Зокрема, у програмах «Дитина», «Українське дошкільля» та «Впевнений старт» визначено орієнтири комунікативного розвитку – від умінь слухати й розуміти мовлення до здатності висловлювати власну думку, підтримувати діалог, узгоджувати дії з партнерами по грі чи діяльності.

Водночас аналіз програм і наукових праць засвідчує, що поняття «комунікативна компетентність» часто трактується переважно через мовленнєвий аспект, тоді як її структура є багатовимірною і охоплює мовленнєву, соціальну, когнітивно-діяльнісну та емоційно-ціннісну. Тому постає завдання окреслення цілісної моделі оцінювання рівнів її сформованості у дітей шостого року життя, що відповідає вимогам Державного стандарту дошкільної освіти в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На шостому році життя комунікативна компетентність проявляється «у здатності проявляти ініціативу до спілкування, активно вести діалог, проявляти емоційну зацікавленість контекстом спілкування, емоційно реагувати на висловлювання та репліки співрозмовників, розставляти наголоси та інтонаційно виразно оперувати мовленнєвими навичками в ході спілкування, вмінні будувати взаємостосунки з однолітками та дорослими, встановлювати правила спілкування, визначати траєкторію діалогу, розуміти настрій соціального середовища в контексті ситуації, сприймати мовлення, слухати та чути, усвідомлювати репліки інших учасників діалогу» (Пономаренко, Т., & Науменко, М. 2023).

У Державному стандарті дошкільної освіти визначено: «комунікативна компетентність – здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію» (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021).

Відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти (2021), освітній напрям «Мовлення дитини» розглядає сформованість комунікативної компетентності з трьох позицій: емоційно-ціннісне ставлення, сформованість знань, навички.

Беручи за основу положення Державного стандарту щодо визначення комунікативної компетентності, вважаємо доцільним використовувати наступну структуру: мовленнєвий компонент (дитина оперує лексичними, граматичними, фонетичними засобами мови, забезпечує зв'язність і точність висловлювань), соціально-комунікативний компонент (відображає уміння починати, підтримувати та завершувати діалог, узгоджувати дії, користуватися формулами мовленнєвого етикету), когнітивно-діяльнісний (характеризує здатність використовувати мовлення як засіб пізнання, комунікації і спільної діяльності), емоційно-ціннісний (відображає ставлення до спілкування, емоційну відкритість, доброзичливість, здатність до емпатії).

На підставі аналізу наукових, педагогічних, психологічних джерел, законодавчої та норма-

тивно-правової бази виокремлюємо критерії комунікативної компетентності дітей шостого року життя (відповідно до визначених компонентів) у таблиці 1.

На основі визначених критеріїв виокремлюємо п'ять рівнів сформованості комунікативної компетентності дітей шостого року життя:

Високий рівень характеризується вільним використанням дитиною мовлення у різних

повсякденних ситуаціях. Дитина знає і дотримується норм мовленнєвого етикету, висловлює власну думку, виявляє ініціативу до спілкування, спілкується доброзичливо, проявляє емпатію; мовлення зв'язне, виразне, граматично правильне, відповідає комунікативному завданню; дитина здатна аргументувати свою позицію, використовує мовлення для організації спільної діяльності, використовує мовлення для вирішення супер-

Таблиця 1

Критерії та показники комунікативної компетентності дітей 6-го року життя

№	Критерій	Показники	Обґрунтування
1.	Мовленнєвий	Словниковий запас (активний і пасивний) в межах вікових норм (спілкується без примусу, дитина використовує мову як засіб комунікації з оточенням у повсякденному житті) Граматична правильність мовлення (узгоджує в часі, роді та відмінку члени речення, будує короткі висловлювання (3-5 речень)) Знає різні форми звертання Використовує інтонаційну виразність, дикція, темп мовлення Може складати короткі оповідання, переказувати елементарні тексти, може описати предмет або об'єкт, ситуацію з пам'яті	Володіння структурою мови і здатність комбінувати мовні одиниці у зв'язні висловлювання є ключовим чинником формування комунікативної компетентності
2.	Соціально-комунікативний	Дитина ініціює спілкування та підтримує його, може попросити про допомогу або запропонувати її, починає, підтримує і завершує діалог Володіє навичками активного слухання, не перебиває співрозмовника; Використовує етикетні формули (привітання, подяка, вибачення тощо), Використовує спілкування для вирішення конфліктів, пропонує варіанти вирішення суперечок Може організувати командну взаємодію з однолітками без допомоги дорослого	Соціальний вимір комунікативної компетентності ґрунтується на соціокультурних засадах спілкування і відображає здатність дитини орієнтуватися в нормах і ролях соціальної взаємодії. У дошкільному віці соціальна комунікація є основним механізмом соціалізації
3.	Когнітивно-діяльнісний	Розуміє мовленнєві інструкції дорослого; Виявляє здатність аргументувати, пояснювати, узагальнювати; Використовує вербальні і невербальні навички під час спілкування Усвідомлює можливості мовлення як інструменту для взаємодії, знає і дотримується правил ввічливої комунікації Застосовує різні форми звертання у комунікації з однолітками і дорослими, може оцінити власні дії, дії інших відповідно до ситуацій, встановлює причинно-наслідкові зв'язки	Відповідно до ідей Ж. Піаже і Д. Брунера, мовлення у цьому віці є не лише засобом спілкування, а й формою мислення: дитина починає усвідомлювати мовлення як інструмент планування і контролю власних дій
4.	Емоційно-ціннісний	Виявляє інтерес до спілкування з однолітками та дорослими, позитивне ставлення до мовленнєвої взаємодії Розуміє свої емоції в процесі спілкування, може їх проявляти у відповідності до контексту діалогу, проявляє емоційну чуйність, співпереживання Розуміє емоції співрозмовника, може адекватно реагувати (вербально і невербально) Може регулювати власні емоції у спілкуванні Отримує задоволення від процесу спілкування	Емоційна залученість є важливою умовою ефективного комунікативного розвитку. Емоційний інтелект є підґрунтям соціальної компетентності, що формується ще у дошкільному віці через спільну діяльність і міжособистісне спілкування (Goleman, D. (1995).

ечок, проявляє інтерес до спілкування, може встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Рівень вище середнього засвідчує достатню мовленнєву активність, послідовні, логічні, переважно граматично правильні висловлювання, дитина здатна підтримувати діалог, адекватно реагує на співрозмовника, проявляє елементи мовленнєвого етикету, може потребувати незначної допомоги дорослого для регуляції поведінки у спільній діяльності.

На середньому рівні комунікація переважно ситуативна, дитина частіше відповідає, ніж ініціює розмову, мовлення містить окремі граматичні помилки, висловлювання короткі, розуміє звернене мовлення, але має труднощі у формулюванні власних думок, використання мовленнєвого етикету часткове.

Рівень нижче середнього виявляє низьку мовленнєву активність, дитина нечасто вступає у спілкування, використовує обмежений словниковий запас, мовлення уривчасте, малозв'язне, нерідко супроводжується невербальними сигналами, у спілкуванні спостерігається емоційна напруженість, невпевненість.

На початковому рівні дитина має труднощі в розумінні зверненого мовлення, використовує короткі фрази або окремі слова, віддає перевагу жестам, не ініціює спілкування, не володіє етикетними формулами, емоційно відчужена або надмірно імпульсивна.

Визначення п'яти рівнів сформованості комунікативної компетентності дітей шостого року життя зумовлено необхідністю більш диференційованого оцінювання розвитку мовленнєво-комунікативних умінь та навичок і, на відміну від поширеної практики виділення лише трьох рівнів (низький, середній, високий), п'ятирівнева градація дозволяє точніше фіксувати проміжні стани розвитку, такі як «вище середнього» та «нижче середнього», що відображає реальні особливості психолого-педагогічного розвитку дошкільників. Така диференціація забезпечує можливість більш індивідуалізованого підходу до планування освітньої взаємодії, спрямованої на формування комунікативної компетентності, а також дає педагогам і дослідникам інструмент для

більш тонкого моніторингу динаміки розвитку дітей у процесі освітньої діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування комунікативної компетентності дітей шостого року життя є багатоплановим процесом, який потребує одночасного розвитку мовленнєвого, соціального, когнітивно-діяльнісного та емоційно-ціннісного компонентів, оскільки кожен із них забезпечує різні аспекти ефективної взаємодії дитини в соціумі. Аналіз сучасних досліджень засвідчує, що child-directed communication та діалогічна взаємодія у групах дошкільників сприяють розвитку комунікативної компетентності, а недостатня увага до цих аспектів може уповільнювати мовленнєвий прогрес дитини. Використання п'ятирівневої шкали оцінювання дозволяє більш точно відслідковувати проміжні стани розвитку, що є важливим для диференційованого підходу до навчання та корекції мовленнєвих навичок. Встановлено, що вплив цифрових технологій та екранів на розвиток комунікативної компетентності є значним, особливо якщо взаємодія з батьками та однолітками обмежена, тому педагогам слід враховувати цей фактор при плануванні освітньої діяльності. Дослідження показують, що інтеграція мовленнєво-комунікативного розвитку у різні освітні напрямки через проєктну діяльність підвищує мотивацію та активність дітей у спілкуванні, що є передумовою ефективного навчання. Визначення чітких критеріїв та показників комунікативної компетентності дозволяє здійснювати цілеспрямовану діагностику та оцінювання розвитку дітей, оскільки це сприяє формуванню соціально-активної та ініціативної особистості. Таким чином, системна робота педагогів із формування комунікативної компетентності сприяє підготовці дітей до шкільного навчання та соціальної взаємодії у сучасних умовах, де здатність до конструктивного діалогу та емпатії є ключовою. Подальші наукові пошуки передбачають практичну апробацію запропонованих критеріїв і показників у педагогічній практиці ЗДО, розроблення методичного забезпечення формування комунікативної компетентності в умовах проєктної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. (2021). *Практика управління дошкільним закладом*. URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/book?bid=37876>

2. Богуш, А. М. (2000). *Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика*. Запоріжжя: Просвіта.
3. Гавриш, Н. В. (2002). *Розвиток мовленнєтворчої діяльності в дошкільному дитинстві: автореф. дис. на здобуття ступеня доктора педагогічних наук*. Київ. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7896>
4. Котик, Т. М. (2005). *Теорія і практика становлення та розвитку української дошкільної лінгводидактики: автореф. дис. д-ра пед. наук*. Одеса: Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського.
5. Луценко, І. О. (2013). *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис. д-ра пед. наук*. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова.
6. Овчарук, О. В. (2003). *Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти*. Київ: К.І.С.
7. Пасічніченко, А. В. (2020). Соціально-комунікативна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти як умова успішної педагогічної діяльності. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 13–15.
8. Піроженко, Т. О. (2004). *Психологія комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини: автореф. дис. д-ра психол. наук*. Київ: Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124039491>
9. Пономаренко, Т., & Науменко, М. (2023). Формування комунікативної компетентності в дітей шостого року життя у проєктній діяльності. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, 39(1), 59–66. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.399>
10. De León, L., & García-Sánchez, I. M. (2021). *Language socialization at the intersection of the local and the global: The contested trajectories of input and communicative competence*. *Annual Review of Linguistics*, 7, 421–448. DOI: 10.1146/annurev-linguistics-011619-030538
11. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books
12. Mustonen, R., Torppa, R., & Stolt, S. (2022). *Screen time of preschool-aged children and their mothers, and children's language development*. *Children*, 9(10), 1577. DOI: 10.3390/children9101577
13. Schick, J., Fryns, C., Wegdell, F., Laporte, M., Zuberbühler, K., van Schaik, C. P., Townsend, S. W., & Stoll, S. (2022). *The function and evolution of child-directed communication*. *PLoS Biology*, 20(5), e3001630. DOI: 10.1371/journal.pbio.3001630
14. Van der Veen, C., de Mey, L., van Kruistum, C., & van Oers, B. (2017). *The effect of productive classroom talk and metacommunication on young children's oral communicative competence and subject matter knowledge: An intervention study in early childhood education*. *Learning and Instruction*, 48, 14–22. DOI: 10.1016/j.learninstruc.2016.06.001
15. Van der Wilt, F., Bouwer, R., & Van der Veen, C. (2022). *Dialogic classroom talk in early childhood education: The effect on language skills and social competence*. *Learning and Instruction*, 77, 101522. DOI: 10.1016/j.learninstruc.2021.101522
16. Yakubova, G. (2021). *The effect of deprivation on pre-preschool communication skills and psychological development*. *Psychology and Education*, 58(1), 2031-2040. ISSN 0033-3077. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/efc0/280ac618e3a3b3a101f7a6cc0b06bce5a70b.pdf>

REFERENCES:

1. Basovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]. (2021). *Praktyka upravlinnia doshkilnym zakladom* [Preschool management practice]. <https://ezavdnz.mcfrr.ua/book?bid=37876>
2. Bogush, A. M. (2000). *Doshkilna lnhvodydaktyka: Teoriia i praktyka* [Preschool linguodidactics: Theory and practice]. Zaporizhzhia: Prosvita
3. Gavrysh, N. V. (2002). *Rozvytok movlennietvorchoi diialnosti v doshkilnomu dytinstvi* [Development of speech-creative activity in preschool childhood: Doctoral dissertation abstract]. Kyiv, Ukraine. <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7896>
4. Kotyky, T. M. (2005). *Teoriia i praktyka stanovlennia ta rozvytku ukrainskoi doshkilnoi lnhvodydaktyky* [Theory and practice of formation and development of Ukrainian preschool linguodidactics: Doctoral dissertation abstract]. Odessa: South Ukrainian State Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
5. Lutsenko, I. O. (2013). *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do orhanizatsii komuni-katyvno-movlennevoi diialnosti ditei starshoho doshkilnogo viku* [Theoretical and methodological principles of training future educators for organizing communicative and speech activity of senior preschoolers: Doctoral dissertation abstract]. Kyiv: National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov.
6. Ovcharuk, O. V. (2003). *Kompetentnist yak kliuch do onovlennia zmistu osvity* [Competence as a key to updating the content of education]. Kyiv: K.I.S.

7. Pasichnichenko, A. V. (2020). Social-communicative competence of preschool educators as a condition for effective pedagogical activity. In *Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity: Materials of the II International Scientific-Practical Internet Conference* (pp. 13–15). Vinnytsia: Mercury-Podillia.
8. Pirozhenko, T. O. (2004). *Psykhologhiia komunikatyvno-movlennevoho rozvytku dytyny* [Psychology of communicative and speech development of a child: Doctoral dissertation abstract]. Kyiv, Ukraine.
9. Ponomarenko, T., & Naumenko, M. (2023). Formation of communicative competence in six-year-old children through project-based activity. *Pedahohichna Osvita: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy*, 39(1), 59–66. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.399>
10. De León, L., & García-Sánchez, I. M. (2021). Language socialization at the intersection of the local and the global: The contested trajectories of input and communicative competence. *Annual Review of Linguistics*, 7, 421–448. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011619-030538>
11. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*. New York: Bantam Books
12. Mustonen, R., Torppa, R., & Stolt, S. (2022). Screen time of preschool-aged children and their mothers, and children's language development. *Children*, 9(10), 1577. <https://doi.org/10.3390/children9101577>
13. Schick, J., Fryns, C., Wegdell, F., Laporte, M., Zuberbühler, K., van Schaik, C. P., Townsend, S. W., & Stoll, S. (2022). The function and evolution of child-directed communication. *PLoS Biology*, 20(5), e3001630. <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3001630>
14. Van der Veen, C., de Mey, L., van Kruistum, C., & van Oers, B. (2017). The effect of productive classroom talk and metacommunication on young children's oral communicative competence and subject matter knowledge: An intervention study in early childhood education. *Learning and Instruction*, 48, 14–22. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.06.001>
15. Van der Wilt, F., Bouwer, R., & Van der Veen, C. (2022). Dialogic classroom talk in early childhood education: The effect on language skills and social competence. *Learning and Instruction*, 77, 101522. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2021.101522>
16. Yakubova, G. (2021). The effect of deprivation on pre-preschool communication skills and psychological development. *Psychology and Education*, 58(1), 2031–2040. <https://pdfs.semanticscholar.org/efc0/280ac618e3a3b3a101f7a6cc0b06bce5a70b.pdf>

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.10.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.11.2025
 Дата публікації: 19.12.2025